

HANDBOK

ULF JANSSON
MARTIN LEVANDER

I SVENSKA SPRÅKET

FACIT

ISBN 978-91-47-10421-5

© 2012 Ulf Jansson, Martin Levander och Liber AB

Redaktion Aya Stehager

Form Eva Jerkeman

Fjärde upplagan

1

Tryck Esser Druck 2012

Kopieringsförbud

Detta verk är skyddat av upphovsrättslagen. Kopiering, utöver lärares och elevers rätt att kopiera för undervisningsbruk enligt BONUS-avtal, är förbjuden. BONUS-avtal tecknas mellan upphovsrättsorganisationer och huvudman för utbildningsanordnare, t.ex. kommuner och universitet. Intrång i upphovsmannens rättigheter enligt upphovsrättslagen kan medföra straff (böter eller fängelse), skadestånd och beslag/förstöring av olovligt framställt material. Såväl analog som digital kopiering regleras i BONUS-avtalet. Läs mer på www.bonuspresskopia.se.

Liber AB, 113 98 Stockholm

Tfn 08-690 90 00

www.liber.se

kundservice tfn 08-690 93 30, fax 08-690 93 01

e-post: kundservice.liber@liber.se

1. ATT LÄSA: LÄSTEKNIK OCH LÄSSTRATEGI

UPPGIFT 1

RUBRIKFÖRSLAG:

Är människans språkförmåga inlärd eller medfödd?

Har vi språket i generna?

Nya rön om språkinläring

UPPGIFT 3

FÖRSLAG:

Född till språkgeni!

På bara några år lär sig små barn att behärska ett språk. Frågan är: lär de sig genom härmning, eller är språkförmågan medfödd?

Nya rön

Språkforskarna svarade länge: genom härmning. Men nu pekar forskning på döva barn på att förmågan nog är medfödd.

Marvin och Qing

Marvin, Qing, och andra döva barn i tre-fyraårsåldern, tränades i att läsa på läppar och använda vissa tecken. Men när de sedan ville meddela sig använde de helt andra tecken, tecken som liknade talade satser. Men inget av barnen hade någonsin hört tal. Alltså drog forskarna slutsatsen att deras språkförmåga är medfödd.

Genforskning

Ärvmassan hos människor i en familj med allvarliga språkstörningar, KE-familjen, studerades. Man fann hos dem samma defekt på en och samma kromosom. Slutsatsen blev: just denna kromosom är avgörande för vår förmåga att kommunicera språkligt på ett begripligt sätt med omgivningen.

Medfödd språkförmåga

Den amerikanske lingvisten noterade två avgörande språkliga fenomen. Först att människor med hjälp av ett begränsat antal ord kan forma en stor mängd nya satser som inte är upprepningar av vad andra sagt. Chomskys andra observation var, att små

barn med tillgång till en ändlig mängd ord ändå på kort tid kan bilda en nästan oändlig mängd satser.

Den "universella grammatiken"

Chomsky menar i sin teori om "den universella grammatiken" att alla människor föds med ett slags språkligt operativsystem - ett logiskt grammatikprogram som fungerar för alla språk. Forskningen kring de döva barnen och den språkstörda KE-familjen verkar här ge Chomsky rätt.

Börja idag!

Språkförmåga har alla, men den måste tränas genom regelbunden läsning av genomarbetade böcker som romaner, fackböcker och läroböcker. Där tränar man sig i att följa längre sammanhängande resonemang, utvecklar sitt ordförråd och därmed också sin läsförståelse. Resultatet blir en ökad förmåga att hantera språket och uttrycka sina tankar. Det spelar ingen roll när man börjar med denna träning - precis som i gym- eller motionsträning kommer effekten snabbt.

UPPGIFT 4

- Inläringen sker i tidig ålder och mycket snabbt.
- Antingen att förmågan är inlärd eller att den är medfödd.
- De döva barnen använde helt egna tecken i mönster som liknade talade satser.
- De språkstörda har samma defekt på en och samma kromosom. Skadan innebär att de inte kan bilda språkliga satser som är begripliga för andra.
- Alla människor föds med en avancerad logiskt grammatikprogram som fungerar för alla språk bara det övas flitigt.

UPPGIFT 5

- Redan i sexårsverksamheten började läsning av böcker på svenska. Efter fem år hade alla läst minst 500 böcker och blivit duktiga på att läsa och skriva svenska.

- b) Eftersom eleverna är goda läsare med ett stort ordförråd har de blivit mycket bättre i alla andra ämnen också.

2. BEARBETA TEXT, LÄRA IN, ANTECKNA

UPPGIFT 2

synonym ord som betyder samma sak som ett annat

sammanhangsord ord som "hakar ihop" en text

huvudpunkt ord och uttryck som den omgivande texten berättar om eller förklarar

UPPGIFT 5

- a) Förslag på huvudpunkter:

Hjältarna människoliknande småfolk

Bilbo, en hobbits äventyr - förhistorien till sagan om härskarringen

Bilbo finner ring som kan göra honom osynlig

Strider mot drake, vargar, troll i ödemark och skogar

Bilbo en lättsam historia, medan romanerna om ringen är stora, allvarliga berättelser

UPPGIFT 6

- c) Förslag på huvudpunkter:

Ryktbar inom fantasygenren är *Trilogin om härskarringen*

J. R. R. Tolkien var brittisk professor i forntidens språk och litteratur

Handlar om goda och onda makter i strid om en magisk ring och världsherravälde

Vissa äventyr och figurer hämtade från riddarsagor, bl.a. *Beowulf*, och från folksagor

Kampen om ringen speglar Andra världskrigets strid mellan demokrati och nazism

Fantasivärld med geografi, natur och folkslag med egendomliga språk och kulturer

Allt det obekanta i böckerna eggat vår fantasi, det välbekanta skapar trygghet

4. ATT HÄMTA INFORMATION: BIBLIOTEK, INTERNET

UPPGIFT 1

- c) Marianne Fredriksson

UPPGIFT 2

- a)

- *astrologi*: lära om hur människans personlighet och öde bestäms av riktningen till vissa himlakroppar, ofta vid tiden för hennes födelse
- *gyllene snittet*: benämningen på uppdelningen av en sträcka i två delar så att hela sträckan $a+b$ förhåller sig till den större delen a som denna förhåller sig till den mindre delen b , dvs. $(a+b) : a = a : b$
- *mängdlära*: matematisk teori om mängder
- *spiritism*: strävanden att nå kontakt med de avlidnas andar
- *dödssynder*: de sju synder som enligt katolsk lära leder till "den eviga döden": högmod, girighet, vållust, avund, frosseri, vrede, likgiltighet
- *paradox*: påstående som motsäger en annan trovärdig uppfattning, men ändå kan innehålla en djupare sanning
- *grafologi*: läran om sambandet mellan handstil och personlighet
- *realism*: eg. "verkliga föremål", en riktning inom litteratur, konst och filosofi som sätter det faktiskt föreliggande först och avstår från spekulationer

5. KÄLLOR OCH KÄLLKRITIK

UPPGIFT 1

- a) Påståenden grundade på vidskepelse är inte värda tilltro.
- b) Personligt aggregerat vanställer omdömet.
- c) Grova fördomar vanställer bedömningsförmågan.

UPPGIFT 2

- "Bakom kulisserna" är ren reklam. I en tidskrift recenserar filmen av en oberoende bedömare.
- För fakta: Skolverket. För hur detta kommer att fungera i praktiken: lärarna.
- Greenpeace: har redan sin uppfattning klar och tar mest fram uppgifter som bekräftar den. Miljödepartementet: FN:s Miljöpanel består av forskare med olika uppfattningar. De går bara ut med påståenden som de har blivit överens om.

UPPGIFT 3

Utrikespolitiska Institutet är en svensk, av parterna oberoende, forskningsinstitution. De beskriver och diskuterar utvecklingen med hänsyn tagen till båda sidor.

6. RETORIKENS GRUNDER**UPPGIFT 1**

Syfte? Som talare måste man alltid veta om man ska roa, argumentera förnuftigt eller övertala sin publik.

Åhörare? Festdeltagare ska roas, en domstol övertygas av saksål och en politisk församling ska övertalas.

Språklig stil? Den måste anpassas helt efter vilket syfte och vilka åhörare man har.

UPPGIFT 2

Att klart och tydligt deklarerar vad man vill säga – och hur man tänker säga det – gör det lättare för åhörarna att följa med och att greppa vad talaren har att säga.

UPPGIFT 5

- Ton, stil och ordval präglas av respekt för de döda och saknade och för de sörjande.
- Inte riktigt, eftersom syftet är ett helt annat än att roa, argumentera eller påverka. Syftet här är att delta, att dela andras sorg och att försöka lindra den.

Ändå finner man en stomme som liknar den i en klassisk disposition:

- Varför har vi samlats?
 - Varför är jag här och vad kan jag egentligen bidra med?
 - Jo, jag vill försöka nå er i sorgen efter de saknade.
 - Barn behöver vuxna som kan lyssna och delta i sorgen och försöka förklara. Jag var själv en gång i samma situation som många av er är idag. Jag behövde hjälp då och vill hjälpa till nu.
 - När sorgen drabbar oss behöver vi våra medmänniskor.
- c) Liknelse: "Tänk om jag, *som kungen i sagorna*, kunde ...". Upprepning: "*Vi vuxna vill lyssna ..., Vi vuxna finns här ...*".
- d) De tio styckena kan beskrivas så här:
- Varför har vi samlats?
 - I sorgen känns orden otillräckliga ...
 - ... liksom jag känner mig otillräcklig.
 - Men ord är allt vi har för att nå varandra i denna stund.
 - Många saknas nu ibland oss och vi kan inte tacka dem för vad de varit för oss.
 - Hur ska vi kunna bära saknaden? Jag har inget enkelt svar.
 - Så låt oss hjälpas åt. Barn behöver vuxna som kan lyssna och delta i sorgen och vuxna behöver barn att vara med nu.
 - Jag vet också hur det känns att förlora en förälder.
 - Jag uppmanar er nu att våga visa era känslor och våga försöka hjälpa.
 - Våga vara medmänniskor! Ur det kan nytt hopp växa.

8. RIKTIG SVENSKA**UPPGIFT 1**

- Hej Jenny! Men, hur är det?
- Jag vet inte. Det är jobbigt. Du vet ...
- Nej men, jag såg det på dig. Det är Johan va, eller?
- Ja, alltså. Jo, det är han. Men det är ... annat också.

UPPGIFT 2

FÖRSLAG:

Rått rån i Runa

Fyra maskerade personer rånade gatuköket i Runa igår. De sköt i taket, men ingen skadades. Rånarna bar Musse Pigg-masker och grismasker och tvingade den chockade kassören att lämna över hela kassan på cirka fyratusen kronor. Därefter försvann de i en skåpbil.

UPPGIFT 4

FÖRSLAG:

När jag kom hem var pappa som vanligt sur och frånvarande. Han frågade om mamma – de är skilda – hade ringt och om vi skulle åka till henne. Jag visste inte, men han tjatade om att min bror och jag skulle ta ansvar själva nu. Men så ringde pappas flickvän, Louise, och då blev han glad, för hon var på väg dit. Jag fick pengar så att jag kunde gå och köpa några nya kläder, precis som vid midsommar året innan.

UPPGIFT 6

en *nätsida*, *ladda ned* ett program, *e-posta* en vän, *understödja* ett påstående, *inleda* vårterminen, *tänka förutsättningslöst*

9. VANLIGA SVÅRIGHETER I SVENSKAN

UPPGIFT 1

- a) ... en riktig tankeställare
- b) ... en rödhårig kvinna
- c) ... ha treårskalas
- d) ... extraknäck för skolungdom
- e) Till salu: rödnackad papegoja

UPPGIFT 2

- a) ... min akademiska uppsats
- b) ... var framför allt ...
- c) Hon var tills vidare nöjd ...
- d) Så här ville han ...
- e) En del människor ...

- f) ... hon var i alla fall ämneskunnig
- g) Till och med lillebrodern ...

UPPGIFT 3

- a) Norrmännen ...
- b) Man var förbannad ... (Många/Alla var förbannade)
- c) ... sina vapen ...
- d) Alla i kollegiet var snuviga.
- e) ... med sin pappa.
- f) I min butik säljs korkad och stämplad cider, som är tillverkad av mig själv.
- g) Idag rabatt på underkläder. Rabatten dras i kassan.
- h) Promenadkäpp, med silverknopp i änden, borttappad av äldre man.
- i) ... måste man koka köttet i dess eget fett.
- j) Åklagaren anhöll 20-åringen i dennes frånvaro.

UPPGIFT 4

- a) ... till last.
- b) ... om fred.
- c) ... under svenskt befäl.
- d) ... under några omständigheter.
- e) ... i behåll.
- f) ... å mina vägnar?

UPPGIFT 5

- a) Dels är du en himla knöl, dels ... (el. För det första ..., för det andra ...)
- b) Orsaken ... var en bussförsening. (el. Det berodde på en ...)
- c) Du är en av de dummaste ... (el. Du hör till de dummaste...)
- d) ... för både action- och romantikälskare (el. såväl ... som)
- e) Den manlige och den kvinnliga skådespelaren känner varandra väl.

UPPGIFT 7

- a) Han uppskattade hennes omtanke. Att hon dessutom jobbade i en godisbutik gjorde inte saken sämre.

- b) Åke tjänade mycket pengar och bodde i ett fint område. Den här dagen hade han på sig en blå tröja.
- c) Min bulldog därhemma är vänlig mot alla besökare och särskilt förtjust i småbarn. En annan fördel är att den äter nästan allting.
- d) Gripsholms slott var mycket vackert beläget. I närheten låg också en glasskiosk.

UPPGIFT 8

- a) ... för den jättefina boken.
- b) ... berättar August Strindberg om ...
- c) ... ökade mycket starkt ...
- d) Det är en av mina viktiga uppgifter som svensklärare att berätta lite om ...

UPPGIFT 9

- a) Mamma blev arg för jag inte kom hem.
- b) Pappa sa att det inte kunde stämma.
- c) Det stod i boken att det mycket sällan regnade i Saharaöknen.
- d) Jag frågar honom om han inte vet vart vi är på väg.
- e) Jag undrar hur du kan göra så mot mig.

UPPGIFT 10

- a) I Tyskland kör bilarna fort.
- b) Över hela världen har Astrid Lindgren sålt många böcker.
- c) ... är välutbildade medborgare hävdade ministern under utfrågningen.

10. MENINGSBYGGNAD

UPPGIFT 1

FÖRSLAG:

Jag kom långsamt gående i hotellreceptionen när portieren stack till mig ett meddelande. Jag kastade en snabb blick på lappen och gick raskt uppför trappan. Långt nere i korridoren såg jag att min rumsdörr stod öppen, så jag kastade mig fram till dörren. Mitt i rummet stod Li, men hon var inte ensam ...

UPPGIFT 2

a) hs (huvudsats)	g) hs + bs
b) hs	h) hs
c) bs (bisats)	i) hs
d) hs	j) hs + hs
e) hs	k) bs + hs
f) bs	l) bs + hs

UPPGIFT 3

FÖRSLAG:

- 3) a) Det lät inte som musik utan som en katt i mars.
- 2) b) Lilla Sara såg förtjust på den gula cd-skivan.
- 1) c) Ingen av oss kunde förklara varför den låg i diskmaskinen.
- d) 4) Findus försökte spela "Till havs!" med Jussi Björling.

UPPGIFT 5

FÖRSLAG:

Jag rusade ut på perrongen, men jag hade tydligen kommit för sent trots allt och tåget var spårlöst försvunnet. Kanske gick min klocka efter? Jag knycklade ihop platsbiljetten och kastade den. Tågvärden tittade kysande på mig för solen stack honom rakt i ögonen. Men på långt håll kunde jag se tåget komma, så jag plockade snabbt upp biljetten igen. Min klocka gick troligen före!

UPPGIFT 6

FÖRSLAG:

- a) Varulvar hugger helst mot halsen eftersom de vill komma åt halspulsådern. De är nämligen blodtörstiga.
- b) En alltmer omfattande opposition uppstod mot kungen.
- c) I början var han vänlig mot sin fru men sedan blev hans uppträdande allt otrevligare. Han var sällan hemma, så den stackars kvinnan var oftast ensam med barnen trots att barnen med åren blev allt fler.

- d) Vi gick in i huset därför att det såg farligt och övergivet ut. Plötsligt hörde vi ett genomträngande skrik och såg en dörr flyga upp medan två småflickor kom utrusande, utklädda till riddare och med svärd i händerna.

11. SKILJETECKEN

UPPGIFT 1

- a) Hur ska jag kunna veta det?, sa Berit.
b) Släpp mig genast!, skrek han.
c) Att han aldrig kan se sig för!
d) Kan det bli värre?, undrade han. Nu börjar det regna också.

Man kan skriva replikerna utan kommatecken efter stort skiljetecken också: "... kunna veta det? sa Berit."

UPPGIFT 2

På ett par ställen kan man ha komma, men *måste* inte. Där har komma satts inom parentes.

Inte visste jag var jag skulle leta. Hon, den nya tjejen alltså, kunde vara var som helst: vid cykelstället, bakom planket, på altanen eller på busshållplasten. Hur kunde hon bara springa ut från festen i regnet? Hon var ny i klassen och det var ju dumt att alla, särskilt killarna, hade retat henne, men ändå. Nu var det jag som fick ge mig ut för att leta(,) och mina egna skor hade jag inte hittat, trots att jag letat igenom den mörka hallen i fem minuter. Det var nog någon av rökarna, säkert Astrid, som hade lånat dem. Fy(,) vad arg jag var på dem allihop, såna idioter de var ibland. Men där var hon, bakom planket, och jag ropade allt vad jag kunde:

– Anna, kom in nu! Dom menade ingenting, dom har ångrat att dom sa det där om din dialekt. Det var riktigt, riktigt idiotiskt, tycker jag, men kom nu!

UPPGIFT 3

- a) Hon lyssnade mycket på musik: funk, jazz och klassiskt.
b) Plötsligt höjde han rösten och sade: "Är du döv eller?"
c) Han hade varit med om mycket; det här var ändå det värsta han sett.

UPPGIFT 4

Mannen sov, åtminstone verkade det så. Han låg på rygg med högra armen böjd och handen inskjuten under höften. Hans skjorta hade en obestämbar färgblandning av grönt, lila, vitt och litet rött. Allt hade sett helt normalt och fridfullt ut, om det inte varit för att färgen på skjortan långsamt förändrades; den blev allt rödare.

Åke såg snabbt mot Li.

– Vad tror du, vågar vi gå in?

– Är du galen, fräste hon. Vill du att vi ska fastna i det här nu också?

12. FÖRKORTNINGAR, SIFFROR OCH SAMMANSATTA ORD

UPPGIFT 2

- a) *SJ* var en förkortning för Statens Järnvägar fram till 2001, numera är *SJ* namnet på ett affärsverk
b) Förenta Nationerna
c) Skandinaviska Enskilda Banken
d) Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut
e) Svenska Dagbladet
f) water closet = vattenklosett, toalett
g) Landsorganisationen i Sverige
h) Europeiska och monetära unionen
i) Miljöpartiet de Gröna
j) verkställande direktör
k) Konsumentombudsmannen
l) svenska mästerskap
m) Tjänstemännens Centralorganisation
n) Allmänna idrottsklubben
o) Säkerhetspolisen
p) Diskrimineringsombudsmannen

UPPGIFT 3

- a) 25: XXV, 35: XXXV, 101: CI,
1985: MCMLXXXV, 2010: MMX
b) 1632, 1792, 1939

13. SVENSK STAVNING**UPPGIFT 1**

- a) hat
b) hatt
c) glass
d) glas

UPPGIFT 2

- a) skumt
b) skumma
c) dömd
d) stammar,
stamning
e) tomt, tomma
f) gammal, gamla
g) hammare, hamra
h) tunt, tunna

UPPGIFT 3

- a) gäst
b) gynnade
c) varg
d) gillar
e) alger
f) sorgen

UPPGIFT 4

- a) gjort
b) ljust
c) jäst
d) hjul
e) hjärta

UPPGIFT 5

- a) skjorta
b) filmstjärna
c) charter, Chile
d) skinka
e) stjärt
f) skärgård

UPPGIFT 6

- a) skägg
b) förkyld
c) tjuven
d) tjockt
e) käckt
f) själ

UPPGIFT 7

- a) ung, tung
b) bank
c) tänka
d) lugna
e) punkt
f) begagnad
g) välsignade
h) skynke

14. HANDBÖCKER**UPPGIFT 1**

- a) rabbisar
b) rabaldret
c) race

UPPGIFT 2

- a) Metafor uttalas med betoning på tredje/sista stavelsen. Ordet betyder *bildligt uttryck*. Om man gör adjektiv av det så blir det t.ex. ett *metaforiskt uttryckssätt*.
b) Best. form sing. av *snår* är *snåret*, best. form plural är *snåren*. Best. form sing. av *snårt* är *snårten*, best. form plural är *snårtarna*. *Snår* är ett substantiv, vilket markeras med *s* i SAOL, eller *subst.* i *Svensk skolordlista*.
c) Det heter flera *centrum* eller flera *centra*. Om man säger *baby* i singular så blir det faktiskt *babyar* eller *babyer* i plural, men det ser man sällan. Om man istället säger *bebis* i singular så blir det *bebisar* i plural. Det heter ett *faktum*, flera *faktum* eller flera *fakta*; det finns alltså två godkända former för plural. Det heter *diskar* (med *k!*), *displayer* och *discjockeyer* (inte med *s* alltså!) i plural.

UPPGIFT 6

- a) fortsätta till det yttersta
b) böja sig, bli ödmjuk (inför sitt öde)
c) någon sanning ligger i det (t.ex. ryktet)

15. ORDBILDNING**UPPGIFT 1**

Morfem: hem, boken, skjutas, läkarna

UPPGIFT 2

Basform: *ljud*, *signal*

Böjningsmorfem: *-er*, *-na*

Basform: *små*

Avledningsmorfem: *-aktig*, *-het*

Avledningsmorfem: *för-*

Basform: *stavelse*

16. 200 SVENSKA ORD

UPPGIFT 1

1B, 2E, 3D, 4A, 5E, 6E, 7D, 8C, 9A, 10E, 11C,
12D, 13D, 14E, 15C, 16E, 17C, 18C, 19C,
20D, 21A, 22C, 23C, 24B, 25D, 26D, 27A,
28D, 29B, 30D

UPPGIFT 3

På kaféet satt en äldre man som muttrade för sig själv. En hel massa **gallimatias**, tänkte Berit och log **sardoniskt** när hon passerade. "Du är en riktig **kuf**", sa hon direkt till farbrorn, eftersom hon var **en sadist**. Mannen rusade upp och ville slåss, han var en riktig **hetsporre**.

Men Berit, som inte var någon **masochist**, skyndade snabbt därifrån. Hon såg hur mannen i ilskan välte ett bord. "Djävla **huligan!**", skrek Berit med **stentorsstämma**.

Kaféägaren kom ut. "Jag lovar att ringa polisen", sa han. "Om han inte går sin väg nu", la han till som en **brasklapp**. "Han är ändå **nestorn** bland mina stamgäster och han har varit som en **mentor** för mig förut. Men han tål inte spriten, det är hans **akilleshäla**."

UPPGIFT 4

a) 5)	e) 3)	i) 4)
b) 6)	f) 9)	j) 10)
c) 1)	g) 8)	
d) 2)	h) 7)	

UPPGIFT 5

- a) nej
- b) nej (bara om de har vårdnaden)
- c) nej
- d) ja
- e) nej
- f) nej
- g) ja

UPPGIFT 6

- a) *särkullbarn* = barn som man har med någon annan än den man just nu är gift med; *juridisk person* = organisation, firma el. dyl. som har samma skyldigheter och rättigheter som en enskild person; *fysisk person* = samma som enskild person (en levande person) och motsatsen till juridisk person; *jävig* = partisk; *föreläggande* = befallning av en myndighet; *konfiskera* = ta i beslag, dra in till staten; *bodelning* = två makar delar upp sin egendom, t.ex. i samband med skilsmässa eller när man gör äktenskapsförord; *uppsåt* = avsikt

UPPGIFT 7

- a) kulturanthropologi
- b) nekrofil
- c) diskofil
- d) filantropi
- e) nekrolog
- f) polyteism
- g) teologi, (kultur)antropologi

UPPGIFT 8

fundamentalt = grundläggande; *generalisering* = dra allmänna slutsatser ur enskilda fall; *legitimt* = rättmätigt; *skeptisk* = tvivlande; *totalitärt* = diktatoriskt; *eliminera* = ta bort; *absurt* = orimligt; *radikalt* = genomgripande/ grundligt; *aspekt* = synvinkel; *befängt* = tokigt; *aversion* = motvilja; *duperad* = lurad; *populistisk* = som vädjar till folkligt missnöje; *demagog* = osaklig talare; *labilt* = ostadigt; *paradoxalt* = motsägelsefullt på ytan; *underminera* = undergräva; *misär* = fattigdom

SJÄLVTEST

TEST 1

- 1) kontraproduktiv
- 2) makroperspektiv
- 3) monogam
- 4) autodidakt
- 5) antiintellektuell
- 6) biotop
- 7) polyteism
- 8) nekrolog
- 9) demografi
- 10) homogen
- 11) bisexuell
- 12) multikulturell
- 13) polygam
- 14) biografi
- 15) teokrati
- 16) monoteism
- 17) teologi
- 18) kulturanthropologi
- 19) teleskop
- 20) filantrop
- 21) bibliofil
- 22) nekrofil
- 23) antedatera

TEST 2

1) c)	5) k)	9) m)	13) e)
2) b)	6) g)	10) a)	14) h)
3) j)	7) n)	11) l)	15) i)
4) f)	8) o)	12) d)	
- 16) *rationell* förnuftig
 - 17) *transaktion* uppgörelse
 - 18) *postisch* löshår
 - 19) *acklamation* ja-rop, bifall
 - 20) *insinuerar* antyder
 - 21) *sejournen* vistelsen
 - 22) *kräklan* biskopsstaven
 - 23) *absorberade* sög upp
 - 24) *figurerade* förekom
 - 25) *simulera* låtsas
 - 26) *egalt* likgiltigt
 - 27) *idel* enbart
 - 28) *rekapitulera* återberätta
 - 29) *abrupt* plötsligt
 - 30) *appell* vädjan

TEST 3

- 1) mycket stark stämma
- 2) vägledare
- 3) ngn som är ivrig på att bråka
- 4) hånfull
- 5) ngn som tycker om att plåga och plågas
- 6) konstig typ
- 7) våldsvärkare, ligist
- 8) ngn som tycker om att plåga andra
- 9) förbehåll
- 10) strunt
- 11) den äldste
- 12) svag punkt
- 13) Konjunkturen varierade starkt.
- 14) Hyresinkomsterna var stora.
- 15) Värden hade god betalningsförmåga.
- 16) Behållningen efter avdrag var på 100 000.
- 17) Inkomsterna före avdrag var på 150 000.
- 18) Skriv under (bekräfta med namnteckning) här.
- 19) Vi begär betalt (t.ex. skickar räkning) inom en månad.
- 20) Hon fick 5 000 kr extra på lönen lagom till jul.
- 21) Priserna på begagnade bilar sänktes mycket kraftigt.
- 22) Hon bleknade när hon såg sin kontoställning.

TEST 4

- 1) föreläggande
- 2) jävig
- 3) god man
- 4) förmyndare
- 5) gemensam vårdnad
- 6) äktenskapsförord
- 7) giftorättsgodset
- 8) fasta
- 9) lösöret
- 10) bodelning
- 11) uppsåt
- 12) konfiskerade
- 13) särkullbarn
- 14) juridisk person
- 15) fysiska personer
- 16) tvivlande

- 17) diktatoriskt
- 18) orimligt
- 19) synvinkel
- 20) vacklande
- 21) lura
- 22) ta bort
- 23) Johan gjorde ett grundläggande misstag.
- 24) Köpet var lagligt.
- 25) Som polis får man akta sig för att dra för allmänna slutsatser ur enskilda fall.
- 26) Hitler var en otäck folkuppviglare (osaklig talare).
- 27) Politiker som spelar på folkligt missnöje söker ofta enkla lösningar.
- 28) Det var motsägelsefullt att just socialdemokraterna skulle försvara utförsäljningarna.
- 29) Chefens ställning var i själva verket undergrävd.
- 30) I flyktinglägret rådde svår fattigdom.
- 31) Han kände motvilja mot mannen.

17. 100 SVENSKA FRASER

UPPGIFT 1

- a) ... en hund begravnen ...
- b) ... grävde ned stridsyxan ...
- c) ... föll i farstun för ...
- d) ... talade ur skägget ...
- e) Med fria tyglar ...

UPPGIFT 2

11) b)	15) c)	19) c)
12) c)	16) a)	20) b)
13) a)	17) c)	
14) b)	18) a)	

UPPGIFT 4

a) 28	g) 25
b) 29	h) 33
c) 24	i) 31
d) 26	j) 32
e) 22	k) 21
f) 27	l) 30 + 23

UPPGIFT 5

- a) bränna sitt ljus i båda ändarna
- b) dra sitt strå till stacken
- c) frottera sig med någon
- d) få något om bakfoten
- e) föra någon bakom ljuset
- f) gjuta olja på vågorna

UPPGIFT 6

- a) 35
- b) 36
- c) 34
- d) 37

UPPGIFT 8

- a) 39
- b) 40
- c) 42
- d) 41
- e) 38

UPPGIFT 9

a) 50	d) 43	g) 49
b) 44	e) 51	h) 47
c) 45	f) 46	i) 48

UPPGIFT 10

- a) rätt
- b) fel
- c) rätt
- d) rätt

UPPGIFT 11

- a) 59
- b) 56
- c) 58
- d) 57

UPPGIFT 12

- a) 62
- b) 63
- c) 60
- d) 61

UPPGIFT 13

- a) rätt
- b) fel
- c) fel

UPPGIFT 14

- a) 69
- b) 70
- c) 67
- d) 65
- e) 68
- f) 66

UPPGIFT 16

- 71) c
- 72) a
- 73) c
- 74) a
- 75) c

UPPGIFT 17

a) 82	e) 78	i) 80
b) 84	f) 77	j) 83
c) 81	g) 76	
d) 85	h) 79	

UPPGIFT 18

- a) 88
- b) 90
- c) 86
- d) 87
- e) 89

UPPGIFT 19

- a) rätt
- b) rätt
- c) rätt
- d) Uttrycket rätt använt, men motiveringen är fel!
- e) rätt
- f) fel

UPPGIFT 21

97) c	99) b
98) c	100) b

SJÄLVTEST**SAMLING A + B**

- a) tala ur skägget
- b) gräva ned stridsyxan
- c) ta dig i kragen
- d) falla i farstun
- e) bita i gräset
- f) 4)
- g) 3)
- h) 5)
- i) 2)
- j) 1)

SAMLING C + D

- a) bekänner färg
- b) rör det mig inte i ryggen
- c) frotterade sig med
- d) på allas läppar
- e) ta skeden i vacker hand
- f) dra alla över en kam
- g) 5)
- h) 8)
- i) 6)
- j) 7)
- k) 1)
- l) 2)
- m) 3)
- n) 10)
- o) 4)
- p) 9)

SAMLING E + F

- a) ha sitt på det torra
- b) köpa grisen i säcken
- c) lägga korten på bordet
- d) hade huvudet på skaft
- e) klä skott för
- f) ha många järn i elden
- g) 3)
- h) 5)
- i) 4)
- j) 6)
- k) 1)
- l) 2)

SAMLING G + H

- a) ... prata i nattmössan!
- b) ... råkat i klistret
- c) ... pröva dina vingar
- d) ... stöta på patrull
- e) ... ställde henne mot väggen
- f) 4)
- g) 1)
- h) 5)
- i) 3)
- j) 2)
- k) ... i samma båt
- l) ... styv i korken
- m) ... på grön kvist
- n) ... kommer i luven på varandra
- o) ... vara en nagel i ögat
- p) ... går på lösa boliner
- q) ... dra alla över en kam
- r) ... ha huvudet på skaft
- s) ... lade korten på bordet
- t) ... slå två flugor i en smäll

20. REDIGERING AV STYCKEN OCH REPLIKER**UPPGIFT 1**

Hur jag trivs på min nya skola

Det är inte så lätt att skriva om sin nya skola då man bara gått i den i tre veckor, men jag ska ändå göra ett försök. Eftersom jag så gärna ville gå just i den här skolan tycker jag också att ämnet är viktigt – trivs jag eller inte?

Det första som slog mig ...

En annan bra sak ...

Själva skolarbetet är ...

Sammanfattningsvis ...

UPPGIFT 2

– Vad tycker du vi ska dricka? frågade flickan. Hon hade tagit av sig hatten och lagt den på bordet.

– Det är rätt varmt, sa mannen. Vi kan väl dricka öl.

– Dos cervezas, sa mannen in genom förhänget.

– Stora? frågade en servitris i dörröppningen.

– Ja. Två stora.

Servitrisen kom ut med två ölglas och två filtplattor. Hon ställde ner ölglasen på filtplattorna och tittade på mannen och flickan. Flickan satt och såg bort mot bergens linje. Bergen var vita i solen och landskapet låg brunt och torrt.

– Det ser ut som vita elefanter, sa hon.

– Nån sån har jag aldrig sett. Han tog en klunk ur glaset.

UPPGIFT 3

Den första kärleken

Den blyga tjejen tittade i smyg på en kille som stod en bit bort på perrong 12. Han var inte snygg, tyckte hon, men han såg cool ut. Och han hade snälla ögon.

Hon undrade vem han var och om hon skulle våga fråga honom om något. Kanske kunde hon fråga om han visste var man kunde köpa gott kaffe?

Plötsligt ljud en ilsken signal och tåget till Köpenhamn rusade in på stationen. Det stannade längre bort än hon hade trott, så hon började springa i tågets riktning. Det var tungt att springa med en stor ryggsäck och hon blev rädd att inte hinna med. Killen hade hon helt glömt bort.

Hon ökade farten, men tyckte samtidigt att något lossnade från ryggsäcken. Hon vred därför på huvudet för att se vad det var och sprang rakt in i killen, som fascinerad hade betraktat henne. Hennes fart var så hög att båda tappade balansen. För att hindra att hon föll slog han armarna om henne. Hon gjorde likadant. Därför föll båda omfamnande varandra.

– Förlåt, åh förlåt! stammade hon. Det var inte meningen.

– Inte? sa han. Han tittade henne rakt in i ögonen. Deras ansikten var mycket nära varandra. Han ville kyssa henne men började skratta istället.

– Jag ska med det där tåget, sa hon. Jag ska till Köpenhamn.

– Vad lustigt, sa han. Dit ska jag också.
 Detta hände för länge sen, när folk
 tågluffade. Killen blev så småningom min
 pappa och tjejen min mamma.

21. ATT VARIERA TEXTEN

UPPGIFT 1

FÖRSLAG:

flicka: tjej, jänta, brud (slang)

kvinna: dam (högt.), tant (= äldre kvinna),
 fruntimmer

man: herre (högt.), gubbe (= äldre man), karl

hus: byggnad, fastighet, kåk (slang)

lampa: lyse, armatur (högt.)

lärare: pedagog, mentor, mästare (högt.)

höra: uppfatta, förnimma, få veta

springa: löpa, ränna, ta till benen

sitta (i olika betydelser): vara placerad, ha sin
 plats, vistas

cykel: tvåhjuling, hoj (slang), båge (slang)

lukta: vädra, nosa, sniffa

förstå: inse, begripa, fatta

UPPGIFT 5

- Den unge, oerfarne, nyblivne
 körkortsinnehavaren körde för första
 gången sin egen bil i det hala väglaget, fick
 en sladd och blev 18 år gammal.
- Rederiet var en populär svensk tv-serie
 uppdelad i ett oräkneligt antal
 45-minutersavsnitt, som var lika varandra
 intill förväxling och där personerna
 ägnade sig åt att intrigera mot varandra.

UPPGIFT 6

- Den gröna cykeln i garaget.
- Hon gav mig en vissnen, illaluktande
 blomma.
- Kalle har fått en egen lägenhet nära
 centrum. (el.: en egen centralt belägen
 lägenhet)

UPPGIFT 7

- Många demonstranter krävde ministerns
 avgång.
- Kajsas förlust berodde på trötthet.
- Otålighet är inte ovanligt hos föräldrar.

UPPGIFT 8

- cykelhjälm
- barndomsminne
- brödkryddor
- finklänning
- huvudvärkstabletter

UPPGIFT 9

FÖRSLAG:

Pernilla Storck, 23 år och ljushyllt, hade just
 anlänt från Norrköping till Stockholm. Jag
 såg henne en gråmulen, regnig decemberdag
 när hon spatserade i Gallerian och betraktade
 raden av överlastade skyltfönster. Hon fick
 trängas med alla stressade julklappsköpare
 som nu fyllde Stockholms city mitt ibland
 tomma kontorskomplex, varumärkeshopar
 och glest besatta lyxrestauranger.

UPPGIFT 10

FÖRSLAG:

Förtätning: Det stora, parkliknande
 grönområdet i utkanten av staden är öppet,
 ljust och bebyggt med trähus med tillhörande
 små gräsbevuxna jordplättar. Det är en ljus
 aprilkväll, människor påtar i jorden och på
 den öppna grusplatsen mellan husen springer
 lekande barn.

Utglesning: I dammet på grusplanen kliver
 en man in. Han är rätt så lång och slank och
 ungefär i 40-årsåldern. Han är också elegant
 klädd. Kostymen är väl pressad och går i
 grått. Anletsdragen är skarpa och han har
 en mörk och tvärt klippt mustasch. Han har
 silverfärgade glasögon och en blick som är
 vass och genomträngande. Mannen lyfter
 högerarmen i luften med en rörelse som är
 snabb som en pil ...

22. TEXTBINDNING

UPPGIFT 1

FÖRSLAG:

- Hon kramade honom *trots att* han redan kände sig varmare.
- Lina log *så att* Morgan blev glad i hela kroppen.
- Kalle blundade *eftersom* han inte ville få solen i ögonen.
- Sjunga solo ville hon verkligen inte *fastän* hela klassen såg vädjande på henne.
- Max ville göra sig snygg *genom att* dränka in håret i olika hårprodukter.

UPPGIFT 2

FÖRSLAG:

- Han var inte alls glad. *Tvärtom* var han ...
- ... *Trots detta* hade vi ...
- ... *Avslutningsvis* vill jag ...
- ... *Följaktligen* blir en mängd ...
- ... sjuk. *Ändå* såg hon ut ... *Anledningen var att* hon var nyförälskad ...
- ... fortfarande. *Följden* blir att det livsviktiga ... *Alltså* har denna miljöfråga ...
- Lektionen fick inställas. *Anledningen var att* ... *Dessutom* var läraren ...
- ... inte så lyckad. Det blev nämligen strömavbrott ... *Till detta kom att* någon ...
- Dansken gick *först* in till björnen. Han kom *snart* ut. *Därefter* gick tysken in till björnen. *Efter ett tag* kom även han ut. *Till slut* gick Bellman in. *Följaktligen* kom björnen ut.

UPPGIFT 3

FÖRSLAG:

I *Iliaden* av Homeros skildras den grekiska adelns krigståg mot staden Troja. *Därför* är hjältarna alla av hög börd. Vanliga soldater berättas det *däremot* aldrig om. Även gudarna spelar en aktiv roll i händelseutvecklingen. Kriget har *närmare bestämt* sin upprinnelse i ett gräl mellan två gudinnor. *Till detta kommer att* gudarna stöder än den ena, än den andra sidan i striderna. *Dessutom* intrigerar de mot varandra.

23. BERÄTTELSE

UPPGIFT 2

Ett exempel på fortsättning på *Sköna ensamhet*.

” ... inte stå ut om inte mitt hus i Småland fanns. Där har jag bott under alla mina sommarlov. Huset omges av fyra stora ekar och ligger precis vid Emån, som stilla flyter förbi. Där har tiden stått stilla.

Varje sommar börjar jag med att ta av mig klockan, ställa om telefonen till tyst och inte göra någonting under flera dagar. Jag bara sover, lagar mat, äter, går i skogen och umgås med familjen. Jag skakar av mig alla ”måsten”.

Snart brukar jag också börja läsa någon av böckerna som alltid stått där i bokhyllan. Jag brukar välja en som är lätt att ta med sig överallt – i skogen, till badstranden eller ut i hagen. Att kunna sitta ned, var som helst, och bara sjunka in i en bra berättelse är en ren njutning. Jag känner mig fri, helt koncentrerad och i fullkomlig vila. Jag glömmer bort mig själv, vaggas in i en annan värld och om jag måste avbryta en stund vet jag, att jag när som helst kan ta mig tillbaka dit.

Vad läser jag? Helst en bra roman, i somras var det *Simon och ekarna* av Marianne Fredriksson. Den var perfekt. Hon målade upp en plats och en tid långt borta från min tillvaro, med människor som för varje kapitel blev mer och mer levande för mig. När jag tittade upp från boken kunde jag se de gamla ekarna runt huset, och känna ett stort lugn. De står ju bara där och ger mig trygghet – de har ju alltid stått där. Och Emån ringlar sälligt förbi, som alltid. Så ser min sköna ensamhet ut och varje vinter längtar jag tillbaka till den.”

UPPGIFT 3

Ett exempel på början till en berättelse ur "kokboken".

"Internetkonsulten kom haltande in i skolmatsalen med ängsliga steg. Hans solkiga skjorta och sillstinkande byxor drog allas blickar till sig. Han strök sig över det dyblöta håret, såg skrämt på de omkringstående och halade upp en dyr mobil och slog sig tungt ned och började skratta ..."

UPPGIFT 4

FÖRSLAG:

7, 2, 5, 1, 9, 10, 8, 4, 3, 6

UPPGIFT 5

FÖRSLAG:

a) 2, 7, 5, 1, 9, 10, 8, 4, 3, 6

b) 6, 7, 2, 5, 1, 9, 10, 8, 4, 3

UPPGIFT 7

FÖRSLAG:

Morgon i bageriet

Klockan är 05:00 och dagens sjätte sats av gultenslade, sesamdoftande småfrallor skräller fram ur bageriugnen på en svart jätteplåt. De första solstrålarna bryter igenom mjöldammet runt bakkorden i samma ögonblick som jag sätter tänderna i en varm fralla – den smakar som en kyss från himlen ...

24. KRÖNIKA OCH ESSÄ**UPPGIFT 1**

- Texten tar upp olika möjliga förklaringar till att dramat *Hamlet* är så populärt: de våldsamma inslagen, konflikterna inom personerna, spänningen, språket och till sist de många tolkningsmöjligheterna.
- I essän är "faktadeln" framför allt beskrivningarna av handlingen i *Hamlet*. Exempel på skribentens "subjektiva värderingar" är när denne tolkar vad som

sker i gestalternas inre, t.ex. där det påstås att Hamlet både älskar och föraktar sin mor. Det är ju en personlig tolkning av essäförfattaren och inte ett faktum.

25. INSÄNDARE OCH DEBATTINLÄGG**UPPGIFT 1**

Svordomen på slutet är ett stilbrott i det här sammanhanget. Många skulle nog se ner lite på skribenten som inte förstår att man inte ska skriva svära i en insändare.

26. REFERAT**UPPGIFT 1**

FÖRSLAG:

- Precis som med muskler försvagas språkförmågan om den inte används och tränas. Mirakelmedicin finns och den heter läsning. (18 ord)
- Nildalen är smal och omgiven av ofruktbara öknar. Gränsen mellan öken och grönskande åker är skarp: man kan faktiskt stå med en fot i varje. Flodens årliga högvatten lämnar ett näringsrikt slam som är en av grundförutsättningarna för växtligheten. (39 ord)

UPPGIFT 3

Förslag till omarbetning av UPPGIFT 1 b):

Nildalen är smal och inringas av öken. Gränsen mellan öken och åker är så precis att man kan stå med ett ben i varje. Det årliga högvattnet lämnar ett näringsrikt slam som är själva förutsättningen för odling.

UPPGIFT 4

FÖRSLAG:

Nildalen är smal och inringas av öken. Gränsen mellan öken och åker är så precis att man kan stå med ett ben i varje
försäkrar Kurt Johansson i Egypten – en gåva

från Nilen (2002). Det årliga högvattnet lämnar ett näringsrikt slam som är själva förutsättningen för odling, *understryker* han vidare.

UPPGIFT 5

FÖRSLAG, bestående av 89 ord:

Med historierna om brittiske James Bond skapar engelsmannen Ian Fleming (1908–1964) den mest livskraftiga agentmyten av alla. Det hävdar Jansson–Levander i sin *Litteraturen – Epoker och diktare* (2002). I 12 likartade böcker tar den välklädde och topptränade Bond med läsarna in i maktens korridorer och ut till världens exklusiva nöjespalats, alltid omgiven av häftiga bilar och ”raffiga” kvinnor. Bondböckerna är, menar Jansson–Levander, moderna sagor för unga män och Bond en slags riddare som ”stormar Mörkrets näste, omintetgör hotet mot den Goda världsordningen och befriar den fångna prinsessan” (s. 464).

32. STIL OCH STILANALYS

UPPGIFT 3

FÖRSLAG:

- a) Säljaren åtar sig bara att reparera felet. Vill han förhålla arbetet har han många möjligheter (se b).
- b) Om det var fel på mc:n vid leveransen åtar sig säljaren att reparera den gratis, i egen eller annan utvald verkstad. Hur snabbt reparationen kan ske beror på:
- hur stort och allvarligt felet är
 - hur svårt det är att hitta felet
 - hur beroende köparen är av sin mc
 - hur det går att få fram reservdelar
 - om det finns verkstadstid.

UPPGIFT 4

FÖRSLAG:

NEUTRALA ORD	PLUSORD	MINUSORD
<i>ung</i>	färsk, frisk, oförstörd	omogen, ”inte torr bakom öronen”
<i>medelålders</i>	mogen, beprövad, erfaren	halvgammal, något begagnad
<i>smal</i>	smärt, slank, finlemmad	tunn, spinkig, mager
<i>kraftig</i>	robust, fyllig, yppig	stinn, lönnfet, pussig
<i>enkelt klädd</i>	anspråkslöst, okonstlat, flädrfritt klädd	slafsigt, torftigt, simpelt klädd
<i>lugnt temperament</i>	fridfull, eftertänksam, sval	sävlig, trög, slö

UPPGIFT 5

a) FÖRSLAG

- pojke* → tonårsgrabb → trettonårig Linus
- kvinna* → yrkeskvinna → medelålders barnmorska
- lärare* → gymnasie-lärare → filosofilärare i gymnasiet
- se* → titta → granska
- tala* → tala högt → skrika
- transportera* → förflytta med båt → bogsera

b) FÖRSLAG:

- rusa* → springa → förflytta sig framåt
- granatäpple* → höstäpple → frukt
- 14 ½ år* → tonårig → ung
- valp* → ung hund → husdjur
- mountainbike* → cykel → fortskaffningsmedel

36. ARGUMENTATION

UPPGIFT 2

- a) personangrepp
- b) auktoritetsargument
- c) majoritetsargument

UPPGIFT 3

- a) oklart argument
- b) känslöargument
- c) generalisering

UPPGIFT 4

- a) Så här kan man beskriva argumentstrukturen:
 Tes: Förbud tobaksförsäljning till alla under 20.
 F1: Ett förbud skulle hindra en del att börja.
 F1F1: Man är mycket påverkbar mellan 16 och 20 år.
 F2: Samhället bör göra sitt yttersta för att minska tobaksskadorna.
 M1 (eller M1F2): Då kan man ju lika gärna förbjuda tobak helt.
 M1M1: Det är ett orealistiskt förslag.
 b) F1, F1F1 och M1M1 är sakpåståenden.
 Övriga värderingar.

UPPGIFT 6

Värderingar är: b, d, e.
 Sakpåståenden är: a, c, f.

UPPGIFT 7

Positiva värdeladdningar finns i *sparsam*, *självständig* och *slå näven i bordet*. Deras motpoler är negativa.

UPPGIFT 8

- a) Säger man att en middag är "riktigt mysig" är det normalt självklart att den också är "trevlig".
- b) Vem vill ha en skola där man *inte* lär sig något?

UPPGIFT 9

Förslag på preciseringar:

- a) ... inom en kvart.
- b) Jag ska åka bort i kväll.
- c) Min syrra gillar att spela (eller titta på) fotboll.
- d) ... löner som skiljer sig mindre åt, eller ... mer!

37. SPRÅKHISTORIA I

UPPGIFT 1

Skiljetecken: Först på 1900-talet skriver man kolon och citattecken för att visa vad som är en replik.

Stavning: ij blir i, löön blir lön, etc.

Ordval: *skaffare* blir *förvaltare* och sen *förman*, *afton* blir *kväll* etc.

Meningbyggnad: kortare meningar i *Bibel* 2000. I de två äldsta översättningarna finns också en tung passivformulering "begynnandes" som sen försvann.

UPPGIFT 2

Inskriften lyder:

uirikr: resti: stan: eftir: pialfa: brupur: sin:
 trak: þan: ar: uar: mir: knuti:

Runforskaren Sven B F Jansson tolkar detta på följande sätt: *uirikr* = Våring (ett namn), *pialfa* = Tjälve (ett namn), *trak þan* = kämpe den, dvs. en kämpe, *ar* = som, *uar* = var, *knuti* = Knut, alltså:

"Våring reste stenen efter Tjälve, sin bror, en kämpe som var i tjänst hos Knut"

UPPGIFT 3

- a) *Bila* är ett gammalt ord för *yxa*.
- b) *Kved* är ett gammalt ord för *livmoder* eller *mage*.

UPPGIFT 4

- a) *A* betyder *äger* och *ær* betyder *som*.
- b) Den *äger* varg som fångar (vinner) den, den *äger* björn som binder den, den *äger*

älg som faller den, den äger utter som tar den ur än.

- b) Den som fångar eller faller ett vilt djur har rätt till det.

UPPGIFT 5

Dräper man någon i kyrkan är det nidingsverk.

Dräper man någon i tinget är det nidingsverk.

...

Om en man skjuter in genom rökfånget och dödar någon, om han dödar någon i badet eller bastun; om han dödar någon som utträttat sina behov; om han sticker ut båda ögonen på någon; om han skär tungan av någon; om han hugger båda fötterna av någon eller om han dödar en kvinna – allt det är nidingsverk.

38. SPRÅKHISTORIA II

UPPGIFT 1

- b) Om det var rätt för apostlarna att hålla nattvarden på hebreiska, kaldeiska, grekiska, latin och andra språk som kunde förstås av dem som man predikade för, varför skulle då vårt svenska språk vara så dåligt att man inte kunde få göra det på svenska? Vi svenskar hör till Gud lika väl som andra folk och det språk vi har, det har vi fått av Gud, precis som han har gett hebreerna, grekerna och latinarna deras språk.
- c) *w, u*
- d) *w, hw, ff*
- e) Tyskt inflytande på stavningen är *ach* i *förachterlighit* och tysk ordföljd kan man se i bisatsen "... som folken forstå kunde" där det böjda hjälpverbet (kunde) kommer efter infinitiven (förstå).

UPPGIFT 2

- a) FÖRSLAG:
Och från den dagen och stunden märkte han vart det bar hän, för han kom och bjöd upp mig. Och jag ville inte, utan sa åt honom att skämmas, när han lät göra narr av sig så. Och om han kan tåla det här, så kan han nog tåla ännu mer. Och jag hade inte lust att dansa med en sän som han var. På det svarade han: "Jag tror ni är galen." Och jag svarade: "En av oss båda är galen. Men oroa er inte, ni ska aldrig behöva hålla den galna." Och så kom en annan, som jag strax följde med. Och jag tänkte: "Sväljer han det här, sväljer han väl ännu mer."
- b) Omvänd ordföljd: *Och swara iag, Och kom så en anan, Och tänkte iag.*
- c) *iagh, iag*

UPPGIFT 3

- a) Substantiv skrivs med versal (stor bokstav): *Swensk, Språket, Foster-måhl*, som man gör i t.ex. tyska.
- b) Adjektiv som beskriver det svenska språket skrivs med versaler.

UPPGIFT 4

- a) Stavning av bokstavskombinationen *öv* i t.ex. *deröfver, öfverste, midöfver*. Stavning av bokstaven *v* i ord som *treftig, hvad, af*. Se också på *försigtig, godt, vester, grädda*, m.m. Plurala subjekt får plurala verbformer: *äro*. Plurala substantiv på *-are* slutar på *-e* i bestämd form: *uppassarne*. Observera Fredrika Bremers stavning av "buissness", vilket inte är ett tryckfel utan förmodligen ett skrivfel av Bremer.
- b) Några gammaldags uttryck: *thé är mig svårt att få ned* – förmodligen under påverkan av tyskan; *i dag på morgonen hade vi allmänt mjölk till frukosten; befolkad* används inte på detta sätt längre; *i dag hade vi inte heller använt ordet negrer*.
- c) Se t.ex. svenskaakademien.se

UPPGIFT 5

FÖRSLAG: Ord som *annotationsbok*, den verbformen *De gingo*. Verbformen *skrattande* kan i dag säkert upplevas som omodern.

39. SPRÅKEN I NORDEN**UPPGIFT 1**

Danska/norska/svenska: av – en – gav – han – hans – henne – heter – Herren – i – kom – kort – med – mors – se – sin – som – stor – tid – var.

(Ord som är lika i isländska/färöiska: hana – i – Nain – og – så – til – var – við – úr – út.)

UPPGIFT 2

Den mystiska mordgåtan

Makarna Inger och Vilhelm Jacobsen blev brutalt ihjälslagna i sin lägenhet på Peter Bangs Vej (Väg) i Köpenhamn. Motivet är okänt, och spåren pekar åt alla håll, så mördaren hittades aldrig (har aldrig hittats), även om det har skrivits åtskilliga böcker och artiklar om saken.

En ny utställning på Polishistoriska Museet i Köpenhamn visar alla insamlade föremål, och tar dig med på en guidad tur bland polisens många teorier.

UPPGIFT 3

Den mystiske mordgåde

Ægteparret Inger og Vilhelm Jacobsen blev brutalt slået ihjel i deres lejlighed på Peter Bangs Vej i København. Motivet er ukendt, og sporene peger i alle retninger, så morderen er aldrig fundet, selv om der er skrevet adskillige bøger og artikler om sagen.

En ny udstilling på Politihistorisk Museum i København viser alle indsamlede effekter, og tager dig med på en guidet tur i politiets mange teorier.

UPPGIFT 4

a) FÖRSLAG:

Fler danskar söker pojk- eller flickvän på internet
Ständigt fler danskar går ut på internet för att hitta den stora kärleken. På ett och ett halvt år har hemsidan www.dating.dk, som är en av nätets många kontaktsidor, fått 110 000 användare, skriver Berlingske Tidende söndag.

91 procent av de registrerade (inknappade) profilerna kommer från unga människor mellan 15 och 40 år. De söker efter en pojk- eller flickvän eller bara efter vänner, berättar en av personerna (männen) bakom hemsidan, Morten Wagner. 70 procent av dem, som använder sig av tjänsten, är män.

Enligt lektor Jen Hougaard från Institutionen för språk och litteratur vid universitetet i Århus, beror denna och liknande hemsiders popularitet på, att platser där folk tidigare hittade sin partner har blivit färre.

Hougaard, som forskar i kärlekskultur, säger att förr i tiden fanns pojk- eller flickvännen eller den äkta hälften i den gemenskap vi levde (befann oss) i, t.ex. i idrottsföreningen, i det politiska partiet eller på arbetsplatsen.

”Men i takt med, att vi sedan 1950-talet blivit mindre aktiva i föreningslivet och oftare byter jobb, finns det färre platser, där vi kan finna en partner,” konstaterar Jens Hougaard.

b) sin/sitt/sina

UPPGIFT 6

a) FÖRSLAG:

Det blev sent. Men den lilla sjöjungfrun kunde inte vända sina ögon bort från skeppet och från den vackra prinsen. De använda lyktorna hade slocknat, rakterna steg (sköts) inte längre till väders, det ljud inga fler kanonskott, men djupt nere i havet surrade och brummade det; hon satt samtidigt på vattnet och gungade upp och

ned, så att hon kunde se in i kajutan; men skeppet fick en snabbare fart, det ena seglet bredde ut sig efter det andra och nu blev vågorna kraftigare, stora skyar drog upp, det blixtrade långt därborta. Å, det skulle bli ett förskräckligt oväder! Därför tog matroserna in seglen. Det stora skeppet gungade i flygande fart på den vilda sjön, vattnet reste sig, liksom stora svarta berg, som ville välta sig över masten, men skeppet duckade, som en svan, ned mellan de höga vågorna och lade sig igen och lyfte sig [sedan] upp på det stigande (tornande) vattnet. Den lilla sjöjungfrun tyckte det bara vara en trevlig resa, men det tyckte inte sjömännen, skeppet knakade och smattrade, de tjocka plankorna böjde sig i de starka oljuden (smällarna), sjön kom mot skeppet, masten bröts (knäcktes) mitt itu, precis som om den var ett vassrör, och skeppet krängde åt sidan, medan vattnet trängde ombord. Nu såg den lilla sjöjungfrun, att det var fara [å färde], hon borde själv akta sig för skeppets bjälkar och bitar (stycken), som drevs på vattnet. Ett ögonblick var det så kolmörkt, att hon inte kunde se någonting men när det blixtrade, blev det åter igen så klart, att hon kunde urskilja allt på skeppet. Var och en försökte klara sig så gott de kunde; den unge prinsen letade (sökte) hon speciellt efter, och hon fann honom, då skeppet gick itu och sjönk ned i den djupa sjön. På samma sätt blev hon ganska glad, för nu kom han ned till henne, men så kom hon ihåg, att människorna inte kunde leva i vattnet, och att han bara som död, kunde komma ned till hennes fars slott. Nej, dö, det skulle han inte; därför simmade hon bort mellan bjälkarna och plankorna som drev på sjön, glömde helt, att de kunde ha krossat henne, hon dök djupt under vattnet och kom upp mellan vågorna, och kom så till sist bort till den unga prinsen, som nästan inte längre kunde simma i den strömmande sjön, hans armar och ben började bli matta, de vackra ögonen stängdes, han skulle ha dött, ifall inte den lilla sjöjungfrun hade kommit. Hon höll hans huvud ovanför vattnet, och lät sedan

vågorna driva bort med honom, varthän de ville.

På morgonen var det dåliga (onda) vädet bort; man kunde inte se något spår av skeppet, solen steg så röd och skinande upp på vattnet, det var precis som om prinsens kinder fick liv av detta, men ögonen stängdes; sjöjungfrun kysste hans höga, vackra panna och strök tillbaka hans våta hår; hon tyckte, att han liknade marmorstatyn nere vid hennes hav, hon kysste honom igen, och önskade att han ändå (dock) skulle leva.

UPPGIFT 7

FÖRSLAG:

Nordiska språk (Skandinaviska språk) på skolan?
Att kunna förstå skandinaviska språk kommer att bli viktigare under kommande år. Samtidigt sjunker den ömsesidiga språkförståelsen.

Utbildningsdepartementet genomförde för en tid sedan en enkät bland skolor och huvudmän (skolansvariga) (oftast landsting och kommuner) som bl.a. tillfrågades om hur skolorna förhåller sig till undervisningen i svenska och danska. Resultatet blev, dessvärre inte överraskande, att skolorna lägger liten vikt vid skandinaviska språk, och att de i ringa (liten) utsträckning uppfyller de krav som läroplanen ställer.

Det svåra livet

Insändare: Sissel P.

Just nu känner jag för att ge uttryck för en del känslor som har svällt inom mig! Jag är ett levande bevis på att livet ÄR svårt! Speciellt när det gäller kärleken, vilket jag ska kommentera i det här inlägget! Jag har nu varit förälskad i en man som är nio år äldre än jag under en mycket lång tid, och nio års skillnad är i sig inte stort, men med tanke på att jag är en tonårstjej, betyder åldersskillnaden en hel del säger många! Man säger att tiden läker alla sår, men i mitt fall gör åldersskillnaden (den) saken (såret) bara ännu värre (större)! Jag vet att det bästa jag borde göra är att glömma honom, men det är

lättare sagt än gjort! Det jag vill säga (komma fram till) är att de ungas kärlek är något av det svåraste för oss unga! Framför allt om vår första stora (ordentliga) förälskelse är i en äldre, ouppnåelig (?) man.

Hälsningar

en förtvivlad och förälskad tjej!

UPPGIFT 8

Henning instämmer i att livet kan vara svårt när man är kär. Han menar trots det att förälskelser är en "smärta som vi inte vill vara utan", eftersom man upplever livet intensivare då, ungefär som konstnärer gör.

UPPGIFT 9

a)–c)

Text 1 är nynorsk. Några exempel på nynorska drag är att den obestämda artikeln – på svenska *en/ett* – skrivs *ein/eit*, liksom diftongen i ordet *heile* och j-et som finns kvar i ordet *grunnleggjande*.

Några skillnader i stavning: *dei/de, lågare/lavere, grunnleggjande/grunnleggende*.

Bokmålstexten har ett internationellt ord som *kompetanse*, där nynorskan har ett äldre ord: *meistring*. Nynorskan vill ju särskilt bevara det gamla språket.

UPPGIFT 11

film, saliv, frisör, bibliotekarie, kirurg, polis, banan, dator, bärbar dator

UPPGIFT 12

Chokladmuffins.

UPPGIFT 13

- God dag!
- Hej!
- Var har du varit all den här tiden?
- I Sverige.
- Vill du komma in och få dig något varmt att dricka?
- Ja tack, det kommer väl till pass (det passar bra).

UPPGIFT 14

- a) simning
- b) Mads Glæsner
- c) dansk

UPPGIFT 15

ruuvi - skruv, *pormestari* - borgmästare, *konttori* - kontor, *katu* – gata.

41. SPRÅKKLYFTOR

UPPGIFT 1

- c) Byggnadsnämnden uppmanar er att snarast skicka in en formell begäran i denna fråga. /.../ Nämnden har godkänt er ansökan om uppskov med att sända in fullständiga ritningar.

42. ORDKLASSER

UPPGIFT 2

- a) ålder, bormaskin, ålderdom, trendsättare, Kenneth
- c) **artnamn**: apa; **kollektiva substantiv**: trupp, möbleman; **egennamn**: Mölndal; **ämneshamn**: champagne, smör; **abstrakta begrepp**: lycka, substantiv, demokrati, inflation

UPPGIFT 3

utrum: stenen, kon, kungen, mannen, drottningen, pennan; **neutrum**: bordet, glaset

UPPGIFT 4

- a) containrar, hitar (hits), discjockeyer, sprintrar, videor, coacher, koncept(er)
- b) **1:a dekl**: flickor, lampor; **2:a dekl**: bilar; **3:e dekl**: skrifter, rader; **4:e dekl**: kor; **5:e dekl**: äpplen, riken; **6:e dekl**: rus; **6:e dekl/nollplural**: läkare

UPPGIFT 5

OBESTÄMD FORM		BESTÄMD FORM	
sing.	plur.	sing.	plur.
en löpare	flera löpare	löparen	löparna
ett bord	flera bord	bordet	borden
en hustru	flera hustrur	hustrun	hustrurna
ett faktum	flera faktum	faktumet	fakta
	el. fakta	el. faktum	faktumen
ett centrum	flera centrum	centrumet	centrumen
	el. center	el. centret	el. centrerna
	el. centra		el. centra
en baby	flera babyar	babyn	babyarna
	el. babyer		el. babyerna
en bebis	flera bebisar	bebisen	bebisarna
en regel	flera regler	regeln	reglerna
ett skäl	flera skäl	skälet	skälen
en cykel	flera cyklar	cykeln	cyklarna

UPPGIFT 6

bussen utrum, singular, 2:a deklinationen, bestämd form, nominativ

hönors utrum, plural, 1:a deklinationen, obestämd form, genitiv

päron neutrum, singular eller plural (samma form), 6:e deklinationen, obestämd form, nominativ

tanter utrum, plural, 3:e deklinationen, obestämd form, genitiv

ställena neutrum, plural, 5:e deklinationen, bestämd form, nominativ

UPPGIFT 7

Hilmer hade just gått in i en rejäl *depression*. Tyst och ensam, utan *vänner*, *familj* och *bekanta* (ett substantiverat adjektiv), kurade han i *stugan* i *skogen* bredvid *sjön*. *Kärlek* och *lycka*, *meningsfullhet* och *hoppfullhet*, till och med *anständighet* och *hyfs*, var ord som numera helt saknade *mening* för *Hilmer Trygg*.

UPPGIFT 8

positiv	komparativ	superlativ
varm	varmare	varmast
grov	grövre	grövt (omljud)
dålig	sämre	sämst (orgelbunden)
argsint	argsintare el. mer argsint	argsintast el. mest argsint
förföljd	mer förföljd	mest förföljd

UPPGIFT 9

Hilmer gick in i sin *låga*, *trånga* kammare och la sig på den alltför *korta* sängen. Hans *stora* fötter stack ut över kanten. Han kände sig mer *gammalmodig* och liksom "*ute*" än någonsin förr. Ja, han var nog den *ensammaste* människan i *hela*, *vida* världen.

UPPGIFT 10

- Huvudverb: göra, hjälpverb: vill.
- Huvudverb: komma, hjälpverb: kan.
- Huvudverb: börja, hjälpverb: ska.
- Huvudverb: behandla, hjälpverb: bli.

UPPGIFT 11

a)–b)

sy, sydde, sytt (3:e konj.); bära, bar, burit (4:e); tala, talade, talat (1:a); röja, røjde, röjt (2a); stöpa, stöpte, stöpt (2b); le, log, lett (oreg.); försvinna, försvann, försvunnit (4:e konj); skära, skar, skurit (4:e konj); gå, gick, gått (oreg)

UPPGIFT 12

- a) futurum
- b) perfekt
- c) presens
- d) perfekt
- e) pluskvamperfekt
- f) preteritum

UPPGIFT 13

- a) futurum exaktum
- b) förflutet futurum
- c) förflutet futurum exaktum

UPPGIFT 14

De satser som innehåller konditionalis är b, c, d, f. (Orsak: de är kopplade till villkorsbisatser.)

UPPGIFT 15

presens particip	perfekt particip
springande	sprungen, sprunget, sprungna
gående	gången, gånget, gångna
troende	trodd, trott, trodda
plockande	plockad, plockat, plockade
läggande	lagd, lagt, lagda
liggande	–
stående	–
rusande	–
köpande	köpt, köpta

UPPGIFT 16

- a) indikativ
- b) imperativ
- c) imperativ
- d) indikativ
- e) indiktativ
- f) konjunktiv

UPPGIFT 17

- a) En dator delades av/mellan fem elever.
Bilen lackades om av oss.
Regnskogen ska räddas av oss.
- b) En okänd man kontaktade honom.
Rektorn uppmanade Stina att starta en skoltidning.
Pelles klasskamrater mobbade honom/
Pelles klasskamrater utsatte honom för mobbning.

UPPGIFT 18

sitta, falla, stå, ligga

UPPGIFT 19

Nej, verbet blåsa är inte opersonligt. Man kan ju säga "vinden blåser", eller "jag blåser såpbubblor".

UPPGIFT 20

Ytterligare reflexiva verb är t.ex. lugna sig, kamma sig, sätta sig, förköpa sig.

UPPGIFT 21

- a) han (personligt), sin (possessivt reflexivt), hennes (possessivt)
- b) de (personligt), sig (reflexivt)
- c) din (possessivt), vår (possessivt)
- d) du (personligt), min (possessivt)
- e) hon (personligt), dess (possessivt)
- f) varandra (reciprokt)

UPPGIFT 23

- a) jag (personligt), den som (determinativt)
- b) hon (personligt), vilket (relativt)
- c) vilka (interrogativt), det (personligt), som (relativt)
- d) ingen (indefinit), mig (personligt, i objektsform)
- e) man (indefinit)
- f) den där (demonstrativt)
- g) han (personligt), den vars (determinativt)
- h) det som (determinativt), du (personligt)

UPPGIFT 24

Man betecknar obestämdhet: "man tror det", "man påstår det". *Jag* framhåller ett mer personligt ställningstagande: "jag tycker så", "jag vill det".

UPPGIFT 25

- a) mycket (adverb)
- b) sällan (adverb), bort (adverb)
- c) här (adverb)
- d) mycket (adverb), snäll (adjektiv)
- e) glada (adjektiv)
- f) inte (adverb), så (adverb), dålig (adjektiv)

UPPGIFT 26

- a) under
- b) med, utan
- c) efter
- d) Här finns ingen preposition. *Utanför* är här adverb, eftersom det står självständigt, dvs. inte kopplat till ett substantiv el. pronomen.
- e) utanför
- f) över
- g) istället för
- h) på grund av

UPPGIFT 27

- a) både – och (konjunktion)
- b) om (subjunktion)
- c) när (subjunktion), och (konjunktion)
- d) både – och (konjunktion)
- e) för att (subjunktion)
- f) om (subjunktion)

UPPGIFT 28

Till exempel så här: Stina gjorde slut *för att*/ *när*/ *utan att* Alex färgade håret.

UPPGIFT 29

- a) interjektioner
- b) substantiv
- c) adjektiv
- d) adverb
- e) verb

- f) pronomen
- g) prepositioner
- h) subjunktioner
- i) räkneord
- j) prepositioner

UPPGIFT 30

substantiv: Hilmer, far, mor, kämpar, vatten, blick, myren, älgarna, månen, forsen, smärta, vemod, saknad, svårmod, livet, vitögat

adjektiv: renaste

verb: hade gett upp, hade varit, tänkte, ger upp, for, kände, beslöt, se

pronomen: hans, jag, han, sig

adverb: inte, aldrig

konjunktioner: men, såväl ... som, och

subjunktioner: trots att, för att

interjektioner: nej, ja

prepositioner: av, över, i (ordet *upp*, som hör till verbet *ge upp*, räknas som verbpartikel)

UPPGIFT 31

1. Genitiv-s.
2. Böjningsmönster för substantivens böjning i plural.
3. Utrum (kallades tidigare reale) och neutrum.
4. Nominativ och genitiv.
5. Dativ och ackusativ.
6. Positiv, komparativ, superlativ; glad, gladare, gladast; amerikansk, mer amerikansk, mest amerikansk; gammal, äldre, äldst.
7. Det är en oregelbunden komparation.
8. *Vill* och *måste* är hjälpverb; *springer* och *läser* är huvudverb.
9. *Ska* (= kommer att) är temporalt och *bör* är modalt.
10. Infinitiv, preteritum och supinum.
11. *arbeta*, *arbetade*, *arbetat*
12. Böjningsmönster för verb.
13. a) *åker*
b) *ska åka*
c) *skulle åka*
d) *åkte*

- e) *har åkt*
f) *hade åkt*.
14. a) presens particip
b) perfekt particip
15. a) indikativ
b) imperativ
c) indikativ
d) konjunktiv
16. Åskar, regnar och andra verb som bara kan ha *det* som subjekt
17. Pronomen är ersättningsord. Ofta ersätter de substantiv, men också substantiverade adjektiv (t.ex. den gamle ... *han*). Relativpronomenet *vilket* kan ersätta/syfta på en hel sats.
18. a) personliga
b) possessiva
c) demonstrativa
d) relativa
e) obestämda eller indefinita
f) frågande eller interrogativa
19. a) Där kom *de* som sjöng.
b) Där såg han *dem* som sjöng.
c) Han såg inte åt *dem* som var där.
20. Det heter *de* som när *de* är subjekt i satsen. Det heter *dem* som när *dem* är objekt i satsen, eller följer efter en preposition.
21. Den ena tolkningen innebär att det var bra att jag fick ett svar av henne. Den andra innebär att svaret hon gav mig var bra.
22. a) adjektiv
b) adverb.
c) Adjektiv kan böjas i plural (*Skeppen* var *fina*), vilket inte går med adverb (*Hästarna* sprang *fint*).
23. *Men* är en samordnande konjunktion som binder samman satser eller satsdelar av samma slag, t.ex. två huvudsatser eller två objekt. *Eftersom* är en subjunktion som inleder bisatser och fogar samman huvudsats med bisats.
24. a) skulle åka
b) ska/skall ha åkt
c) skulle ha åkt

25. a) tempus: *futurum*
b) konditionalis I
c) tempus: *förflutet futurum exaktum*
d) konditionalis II

43. SATSDELAR

UPPGIFT 1

- a) subjekt: *Greta och Filip*, predikat: *har gift sig*
b) subjekt: *de*, predikat: *skulle ha gift sig*
c) (opersonligt) subjekt: *Det*, predikat: *åskade*
d) (formellt) subjekt: *Det*, (egentligt) subjekt: *en man*, predikat: *går*
e) subjekt: *Den frigivne*, predikat: *skrattade*
f) subjekt: *Jag*, predikat: *vill, kan*

UPPGIFT 2

- a) *en diamant*
b) *ett päron*
c) *ett barn*
d) *Två barn*
e) *hus, bil*

UPPGIFT 3

- a) *till drottningen*
b) *åt Gabriel*
c) *för dig*
d) *från mamma*

UPPGIFT 4

- a) s: *Jag*, p: *gav*, dir obj: *Kajsa*, indir obj: *en bil*
b) s: *jag*, p: *ger*, dir obj: *hela mitt hjärta*, indir obj: *Till dig*
c) s: *Hon*, p: *gav*, dir obj: *en kyss*, indir obj: *honom*
d) s: *du*, p: *har stulit*, indir obj: *Från mig*
e) s: *Herbert*, p: *gjorde*, dir obj: *det*, indir obj: *för chefen*
f) s: *Någon*, p: *har tagit*, dir obj: *min macka*
g) s: *du*, p: *vill visa*, dir obj: *Slottet*, indir obj: *mig*
h) s: *Han*, p: *gav*, dir obj: *en hundralapp*, indir obj: *mig*

UPPGIFT 5

a, c och e

UPPGIFT 6

Dessa meningar innehåller predikatsfyllnad/
predikativ:

- a) *Förtvivlad*
- b) *älskling*
- c) *ledsen* (subjektet *du* är underförstått)
- d) *konstigt*
- e) *sin förtrogne*
- g) *snäll*
- h) *årets hjälte*

UPPGIFT 7

- a) *Den fina*
- b) *20*
- c) *brölände*
- d) *Kung*
- e) *drottningens*

UPPGIFT 8

Attributen är kursiverade, huvudorden
understruckna:

- a) Jag köpte *fem stora bananer*.
- b) *Stugan* i skogen låg långt bort.
- c) – Doktor *Livingstone*, antar jag?
- d) Han glodde på *det tickande uret*.
- e) *Resan till Thailand* var lång.
- f) Han lärde sig *konsten* att älska.

UPPGIFT 9

- a) Tidsadverbial: *På torsdag*,
sättsadverbial: *gott*.
- b) Måttsadverbial: *lite*
- c) Orsaksadverbial: *av något konstigt skäl*
- d) Måttsadverbial: *tusen meter*,
tidsadverbial: *varje dag*
- e) Måttsadverbial: *mycket*,
sättsadverbial: *snabbt*.
- f) Satsadverbial: *inte*
- g) Rumsadverbial: *i stan*
- h) Orsaksadverbial: *av sitt hjärtas godhet*
- i) tidsadverbial: *i dag*
- j) sättsadverbial: *med glöd*
- k) Satsadverbial: *Utan tvivel*

UPPGIFT 10

- a) s: *De två tjejkarna* (attr: *De två*), p: *blev*,
pf: *omsprungna*, agent: *av ett helt
jobbingång* (attr: *ett helt*)
- b) Här är det naturligt att uppfatta hela
bisatsen som en objektsdel som hör till
huvudsatsen: s: *Han*, p: *gav*, dir obj: *det
finaste som han hade*, indir obj: *barnbarnen*.
(Vi kan också analysera bisatsen:
bisatsinledare: *som*, s: *han*, p: *hade*.)
- c) s: *Den skicklige bagaren i San Remo*
(attr: *Den skicklige, i San Remo*) p: *utsågs
till*, pf: *hedersmedborgare*

UPPGIFT 11

1. s: *Männen och kvinnorna*, p: *köpte*,
dir obj: *tygerna*
2. s: *Den snälla tanten* (attr: *Den snälla*),
p: *köpte*, dir obj: *kokosbollar*, indir obj: *åt
mig*
3. s: *Kokosbollarna*, p: *åts upp*,
adverbial: *genast*, ag: *av Eskil*
4. s: *skolkören*, p: *sjöng*, advl: *I måndags,
vackert, i aulan*
5. s: *Grannens villa* (attr: *Grannens*), p: *har
fått*, dir obj: *ett nytt tak av tegel* (attr: *ett
nytt, av tegel*)
6. s: *De blyga pojkar* (attr: *De blyga*),
p: *hade*, dir obj: *en oemotståndlig lust att
skratta* (attr: *en oemotståndlig, att skratta*)
7. s: *han*, p: *såg*, dir obj (kallas objekt med
infinitiv, se s. 355): *henne gå*, advl: *Genom
tårarna*
8. s: *Jag*, p: *blev*, pf: *en annorlunda människa*
(attr: *en annorlunda*), advl: *efter den betan*
9. s: *Det, en man* (fs: *Det*, es: *en man*),
p: *kom*, advl: *i en stor Volvo* (attr: *en stor*)
10. s: *Det* (opersonligt subjekt), p: *regnade*,
advl: *på Öland*
11. s: *Jag*, p: *är*, pf: *ledsen*, advl: *ofta*

UPPGIFT 12

¹ fundament	2	3	4	5	6	7
	– finit verb i huvudsats, – bisatsinledare i bisats	– subjekt	– satsadverbial	– övriga verb – verbparkiklar – reflexiva pronomen	– direkta objekt – predikatsfyllnad – egentliga subjekt	– indirekt objekt – tids-, satts-, rums- och orsaksadverbial
Hilmer	<i>hade</i>		<i>just</i>	<i>gått in</i>		<i>i en rejäl depression.</i>
Tyst och ensam, utan vänner, familj och bekanta,	<i>kurade</i>	<i>han</i>				<i>i stugan i skogen bredvid sjön.</i>
Kärlek och lycka, meningsfullhet och hoppfullhet, till och med anständighet och hyfs,	<i>var</i>				<i>ord</i>	<i>som numera helt saknade mening för Hilmer Trygg.</i>
som numera helt	<i>saknade</i>				<i>mening</i>	<i>för Hilmer Trygg.</i>

Liber

www.liber.se

Best.nr 47-10421-5
Tryck.nr 47-10421-5

9 789147 104215